

TEODOR KRIŽKA

Písmená

*Vydychujem vás, z letáčika včelu,
z mäkkého lôžka, z hniezda svojich úst,
uraciate sa mi naspäť s nošou peľu,
nie som sám s vami, nie som ako prst.
Nie je vás málo, stačíte mi s dychom,
nie je vás mnoho, je vás akurát
na hriešnika, čo vykrikuje tichom
lásku i nenávisť, ten boží nesúlad.
Vyspovedám sa, ako hlupák vyzniem
veterným mlynom do ich obrátok.
Hláskujem si ťa, ruženček môj z písmen,
po zrnku zrnko, koľký desiatok.
Písmenká božie, moje rodné ovce,
dokedy ešte budem si vás pášť,
koníčky vrané na chatrnom ovse,
mamičkin hrob, môj domov, moja vlasť.*

Obeta

*Čo ti dám, Pane, veď ja nič tu nemám,
tvoje je všetko, môj je iba hnoj.
Tvoja je láska, neverný však ženám
som iba ja, i kajúcnik som tvoj.
Všetko je dar, a moja je len pýcha,
z teba je dobro, čistota a cnosť,
i tento vzduch, i duch, čo vo mne dýcha
doutedy, pokým nepokynieš: dosť!
Od rána musím ako besný ovad
okolo teba obletovať, nech
pochopím, čo ti vlastne obetovať,
veď všetko tvoje je, môj je len hriech.*

Z paradoxov

*Nevymýšľam slová, vyvrú z pery
ako krv, čo odpovedá na údery.
Nenachádzam rytmus, chodí sám
ako pohľad, keď sa dvíha k nebesám.*

*Nehľadám rýmy, prichádzajú samé,
ako les, keď samotu len klame,
ako uzlíky, keď rybár viaže sieť,
ako vypínač, čo lampe káže: svieť.
Nehľadám, keď básňou obzerám sa k raju,
verše hľadajú mňa, aj ma nachádzajú*

Ebola

*Bola si nebezpečnejšia než Irán,
napadla si ma ako ebola,
zákernejšie než známy ruský tyran,
a možno vôbec si tu nebola.
Vstúpila si raz do mňa ako hacker,
prelomila môj účet nadobro.
Tak prečo po tebe je toľko svetiel?
Prečo ma toľko lúčov prebodlo?
Si za nechtami ostrá ako ihly,
ako lož, do ktorej sa človek zamotá,
do sietí, ktoré uniesť mi ťa stihli.
Vypočúva ma sestra samota.
Môžu ma zabiť, premeniť ma na dym,
rozvariť moje kosti na mydlá.
No nepriateľom tvojim neprezradím,
že nebola si, nech mi závidia.*

Čriepky

*Zrkadlo rozbité
blysko mi pod nohou
so slnkom v zenite,
s vysokou oblohou.
V každej tej črepine
duša mi zrkadlí
tvoju tvár jedine,
ktorú mi ukradli.*

* * *

*Milión nemých zvonov
pohlo sa dychom anjela.
Niečo sa stalo so mnou.
Len si ma nehou udrela.*

*Len si mi prešla háňkou
po čele, zotrela mi pot
desivou uspávankou
na smrť a na život.
Nevinnou nehou ženy,
skôr ešte dieťaťa,
na kúsky rozštvrtený -
ktože ma poláta?*

Puknutý džbán

*Nie ja píšem báseň,
to báseň píše mňa,
ako hlina tvaruje
hrnčiarove ruky,
keď sa mu do dlaní
opierajú jej boky,
jej materská hrud'
plná smädu.*

*Nie ja pozývam slová,
aby sa zoradili ako légie,
ale slová pozývajú moje ústa,
aby sa vyslovili,
vykrajujúc z pier
smútok alebo plač.*

*Krúti sa hlina na hrnčiarskom kruhu,
tvaruje hrnčiarove ruky,
tvaruje jeho srdce,
čo už-už pukne v plameni.*

*Ale tá trhlina,
ale tá trhlina
nie je na zahodenie.*

*Tou trhlinou vnika do džbánu smäd
namiesto mlieka.*

*V tej chybe
na správnom mieste
je knôt
a už-už preskočí iskra,
zahorí svetlo.*

Chvála

*Zvelebujem ťa, Pane!
Niet ničoho na mne,
čo by ťa nechválilo,
čo by neoslavovalo teba
i tvoje skutky!
Čo je, je z teba,
bolo na počiatku
a bude na konci,
a počiatok i koniec
je práve teraz,
v tento okamih.*

*Kričím do budúcnosti,
a odpovedá mi minulosť,
nahýnam sa nad dávno minulé,
akoby som sa nahol veki dopredu.*

*Všade si,
i vo vajičku komárej larvy,
i vo výdychu nebožtíka.
Nijaká matka tak neprivinie dieťa,
ako ty povýjaš jeho hriešnu dušu.
Tvoje je všetko, čo mám.
Z teba je talent,
zo mňa len nemožnosť
zopakovať tvoj výkon.*

Tieň

*Chodieva za mnou,
i predo mnou chodieva,
chodieva zboku,
najdlhší ráno,
krátky napoludnie,
navštívenka
dvojníka vo mne.
Najskôr som ho chcel odohnať,
utiecť mu rýchlejším krokom,
ale mal vytrénované stehná,
vždy ma dobehol.
Učil som sa naň teda zabudnúť.
Ale on,
inkarnovaný do mňa,*

*bol alter ego
mojej pamäti.
Dúchal do mojej pahreby,
keď som doháral,
povzbudzoval, štvá ma
pri behu cez prekážky
ako môj tréner.
Celý život ma pripravuje
na skok o žrdi,
celý život ma chystá
na jediný skok
cez vlastné plecia.
Ó, požehnaný!
Odpusť, keď na teba zúrim.
Nebolo by svetla,
keby ťa nebolo.*

Krajina

*Už dávno som si nahrnul na tvár
celé toto pole,
keď som šiel okolo.
Bolo to ešte za čias krížových výprav,
keď ľudia verili jednomyselne,
ani o tom nebolo treba hlasovať.
Po stovkách, po tisícoch predávali
majetok, aby si mohli kúpiť koňa a meč,
tí chudobnejší bežali pešo
okolo rytiera.
Ja som s nimi nešiel.
Zostal som doma
utešovať smútok žien
svojím spevom.
A teraz ľutujem.
Padol by som v poli,
krvou orosil vyprahnutú zem
a z hrude by mi vyrástla
pšenica.
Teraz tu chodím s pšenickou na tvári,
živý i mŕtvy odrazu,
mŕtvy - lebo moja vlasť zomiera
a ja tu zomieram s ňou,*

a živý, lebo stále ma
neopúšťa pieseň.
Kráčam v šlapajach
kobyľky Dona Quijota,
rozveseľujem nielen ženy,
ale najmä ich lenivých súložníkov
svojimi slzami.
Predal som majetok,
kúpil som si nárek
nad svetom bez cti,
a spievam vtákom,
ktorí onemeli,
a spievam prostitútkam,
lebo jediné
plačú so mnou.

Doma

Smrti sa nebojím,
píše môj milovaný básnik,
nevyhýbam sa jedu ani pekle,
smrti niet, je iba svetlo,
či máš sedemnášť,
alebo rovných sedemdesiat.
Na brehu stojím,
vyťahujem siete,
keď tade tiahne nesmrteľnosť
ako krdeľ rýb.
Nie, ani minulosti niet,
a nie je ani budúcnosť,
len večná prítomnosť
už za hranicou zlého.
Tam som si kúpil záhradu
a dom,
nesmrteľnosť tam chutí
ako moruša
alebo ústa tej, ktorej už niet.
Predbehlo ma sem detstvo
na svojich atletických nohách,
nebohá matka mi kýva z kuchyne,
spoza jej sukne vykloní sa
moje budúce pravnúča.
Z komína stúpa sivá hrdlička

*ako cigaretový dym
utrápeného otca stamodtiaľ.*

*Tak tu som vrástol
nohami do zeme
a srdcom do ticha.*

*Tu mám dosť času na všetko,
i na klebetníkov,
tých mojich núdznych bratov -
dostali viac než ja,
ale čo ak im chýba
práve tá moja slabosť,
práve ten môj poklesok,
môj ubolený pokoj,
môj hriech.*

Teraz

*Po streche poklopkáva dážď
bruškami prstov ako po klavíri.
Ruža len chvie sa, každým kvetom zulášť,
ani sa pritom nezapýri.*

*Do tej jej mokrej bielej nahoty
dážď preluduje ako na piáne
od samej lásky, od tej dobroty,
čo nikomu tak práve nepristane.*

*Predstavujem si... Čože len
predstavuje si spiaca vášeň za mňa?*

*Tá fantázia, čo ma do kolien
zráža, tak presvedčivo klamná.*

*Dážď preluduje, trápi klávesy
bruškami vlhkých, spriezračnených prstov
a na tých tónoch si ma obesí,
tou sieťou ôk, tak nástojčivou, hustou.*

*Prší. No chladná sivá pahreba
pozobúdza, čo prisľúbila slečne.
Tie obrazy však nechám pre seba,
také sú nádherné a hriešne.*

Slza z jantáru

*Do rúk si berieš čelo, samo klenutie
katedrál, ktoré studničkou sú plaču.*

*Akoby v trstí zložila si perute
ustatá labuť, keď ju vlny sáču.*

*Držíš tú čašu ako svätý grál,
no smútok nie je kvapka krvi Krista.
Čím si chcel byť a čím si sa tu stal?
Chcel si byť strom, a si len kôpka lístia.*

*Ten strmý oblúk s celým údelom,
čo vlkom chcel byť, spásla krotká ovca.
Oblina čela, klenba nad šerom,
fiála vytesaná do pieskovca.*

*Držíš ten pokál, oblosť prsníka,
kvapôčky rosy po ňom nahor klžu.
To v твоjich dlaniach sama panika
mení sa v tichú jantárovú slzu.*

Modlitba

*Pane Bože, ak si popretrhal niť,
jediný ju môžeš opäť zviazať.
Daj mi ešte silu kajať sa a žiť,
odchádzať, no navracať sa nazad.*

*Celý život popri mne si bol,
stál si pri mne v láske mojej matky,
otcovi si kládol pod päšť stôl,
keď si mu dal život taký krátky.*

*Cigaretou tíšil si mu hnev,
pokoj nalial do tureckej kávy.
Pane Bože, do zúžených ciev
vlej mi ešte spev, no iba pravý.*

*Pretrhnuté nite opäť zviaž,
uháčkuj z nich opäť také siete,
ktoré uniesli by všetku tiaž
milovať a žiť zas v tomto svete.*

SLZY

*Keď ešte v očiach zostávajú slzy,
keď ešte slzy v očiach nevyschli,
ešte ma čosi nad priepasťou drží,
ešte ma život máva na myslí.*

*Ešte sa život zapodieva mojou
bolesťou, ešte si ma nahmatá*

*ako pulz, ako čerstvé rany z bojov,
starecké vrásky v tvári dieťaťa.
Život je dar a šťastie bez nároku,
len plachá zver, čo zašla do húštia.
Strážim si teda každú slzu v oku,
strážim si lásku, čo ma opúšťa.*

** * **

*Prídu a rečami nás opášu,
privedú so sebou aj psov
a povedú nás z paše na pašu
so slovami aj bezo slov.
Budeme kráčať v stáde zo zvyku,
spoločné stádo oviec, baranov a kôz.
A nebude nám úniku,
len sa pásť cestou pod ich nôž.
Od narodenia cítim sladko húšť
to ostrie, na zemi len hosť.
A možno to len Orfeus
z kože ma stiahne za drzosť.*

Rituál

*Brieždenie, plné rozvoňanej krásy,
zodvihne všetky spevy na krídla.
Susedia, ešte nehybní a spiaci,
nič nepočujú ani nevidia.
Drozd na smreku už ladí moje uši,
no čoskoro mu noty prepíše
písknutie medzi lístím na moruši,
tichučká pieseň drobnej penice.
A pridajú svoj jedinečný nástroj
i ďalšie vtáčky, ladiac orchester,
a teší nás to, a tak teší nás to,
že nad nami svoj koncert rozprestrel.
Vtáčiky, moji milovaní bratia,
vdďaka vám, že sa stále vraciate
a neruší vás, že sa mi dni krátia,
že vás vždy vítam v starom kabáte.*

Budúcnosť

Ach, kde sme to len

nechali budúcnosť,
na ktorom cintoríne sveta,
na ktorom hrobe?

Chodili sme sem, junáci a panny,
v priliehavých tričkách, na vysokých opätkoch,
objímajúc sa na nedovolených miestach,
smädní a perspektívni.

Teraz tu po nás sedávajú vdovy
vo svojich zhavranených šatách,
s vrecúškami slz pod očami,
so sviečočkou v ruke.

Lavička celá biela
po odpočinku hrdličiek
namiesto dotykov a bozkov
oporou je nám,
láskavo prijme ťarchu našich kostí.

Len kdeže je tá budúcnosť!

Zabetónovaná,
pod doskami z umelého mramoru
kýva nám neviditeľnými rukami,
z nápisu šepká
opršaným zlatom:
Tu spočinula láska!

NA MARGO

Už veru dávno
neohýbajú železo
na ulici Vuka Karadžiča.

Zato ohýbajú pravdu
vo všetkých centrálach,
vo všetkých parlamentoch sveta,
v prezidentských palácoch
a úradoch predsedov vlád.

Nebolia ruky novodobých
ohýbačov železa,
žiaľ, ústa ich bolia ešte menej,
no a vo svedomí nemá ich čo bolieť,
svedomia
v ich hrudnom koši niet.

Naprávajú pravdu kladivami záujmov,
naprávajú ju v kliešťach zisku,
bijú do nej kladivami a kosákmi,
červeným pentagramom

na Spasskej veži
navzdory mukám Krista,
rovnako ako dvanástimi žltými pentagramami
na zástave EÚ.

Bijú do nej v Londýne aj v Bielom dome,
mlátia ju hlava-nehlava,
tú pravdu pravdúcu,
tlčú po nej dokonca berlami.

Ale pravda sa nedá ohýbať
ako železo.

Pravda bude vždy trčať z ruženca
vdovy nad hrobom
ako tenisový lakeť.

Motýľ

Odkedy som sa narodil, smrť rastie,
aj keď tak nezreteľne pomaly.
Pomaly vo mne dozrieva i šťastie,
aj keby sme sa nemilovali.

Rastie to vo mne, veľkým radlom rúca
ostatky pýchy, v srdci kamene.
Jedného dňa však vydýchnu ma pľúca,
vtáčatko na Kristovom ramene.

Vyletím k nemu ako motýľ z kukly
a budem sa mu na ramene chvieť.
A bude všetko inak, než mi vnukli
poslovnia smrti, ktorej vôbec niet.

Postupnosť

Tón hľadá strunu, aby sa v nej chvel,
ja hľadám klavír, husle, violu,
celučký nástroj, a nie iba diel,
dušu aj telo, všetko pospolu.

Tak veľmi túžim svoje prsty klásť
na teba, ako oblúk kladie dúha.

Ja hľadám celok, a nie iba časť,
čo so mnou je, no s diaľkou je tá druhá.

Klavír má krídlo, husle dlhý krk,
maznať sa chcem s tou šijou labuťou
a vydať tón, a vydať aspoň zvuk,
s povestou takou krásne nahnutou.

*Krútiť sa s nami bude celá zem,
a dejiny sa jedným tónom zmenia.
Tón vstúpil do mňa a ja vstúpiť chcem
do celučkého úžasu a chvenia.*

Prsty

*Keby som mal prsty-korene,
nosil by som listy do oblakov,
nahor k nebu od nás, zo zeme,
no i z neba na zem bez rozpakov.*

*V korune by znela píšťala,
žlté hrdlo čiernokrídlej vlhy.
Až tak veľmi by si pristala
mojim vetvám, medzi moje kruhy.*

*Keby také azda nastalo,
aspoň zavše, len raz za sezónu,
na tom lístí ako rogalu
nosil by som výšku tvojho tónu.*

*Bol by som ti celý oddaný,
bola by si iba mojhou vlhou
s okarínou u mňa na dlani,
pozemskou, no ako večnosť dlhou.*

*Pozerám sa nemo na prsty,
zabáram ich do hlíny, nech rastú
rýchlejšie, než ma raz opustí
túžba zdvihnúť konár k tvojmu šťastiu.*